

روانشناسی سلامت اجتماعی

تالیف:

دکتر مجید صفاری نیا

دانشیار روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه	: صفاری‌نیا، مجید، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	: روانشناسی سلامت اجتماعی
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص: جدول، نمودار
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۴۴-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir
	: قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۸۲۰۰۴

روانشناسی سلامت اجتماعی

تالیف: دکتر مجید صفاری‌نیا

ویراستار: طیبه محتشمی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ سوم ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۴۴-۳

● تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ..... تومان

تقدیم به
پدر و مادر مهربانم

فرشتگانی که لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور
دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام
تجربه‌های یکتا و زیبای زندگی‌ام مدیون حضور
سبز آنهاست.

فهرست مطالب

۱۱.....	فصل اول: تعاریف و تاریخچه
۱۱.....	تاریخچه سلامت
۱۳.....	چگونگی پیدایش نقش روانشناسی در سلامتی
۲۱.....	سلامت اجتماعی
۲۱.....	تاریخچه سلامت اجتماعی
۲۳.....	تعریف سلامت اجتماعی
۲۷.....	سلامت اجتماعی به مثابه صفتی از فرد
۲۷.....	سلامت اجتماعی به مثابه شرایط اجتماعی رضایت بخش
۲۸.....	سلامت اجتماعی به مثابه سلامت جامعه یا جامعه سالم
۲۹.....	روشهای تحقیق در سلامت اجتماعی
۲۹.....	روش آزمایشی
۲۹.....	روش همبستگی
۲۹.....	روشهای گذشته نگر و آینده نگر
۳۰.....	روشهای رشدی
۳۰.....	روشهای تک آزمودنی
۳۰.....	پژوهشهای ژنتیکی
۳۱.....	فصل دوم: عوامل موثر بر سلامت اجتماعی
۳۱.....	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۳۲.....	وضعیت تاهل
۳۳.....	جنسیت و فرهنگ پذیری
۴۰.....	مهارتهای ارتباطی
۴۱.....	مذهب
۴۲.....	حمایت اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی	۴۶
آموزش	۵۳
سرمایه انسانی	۵۴
سرمایه اجتماعی	۵۸
امنیت اجتماعی	۵۹
رسانه	۶۰
فصل سوم: جایگاه و موضوعات روانشناسی سلامت و سلامت اجتماعی	۶۳
مقدمه	۶۳
جایگاه روانشناسی سلامت در علوم اجتماعی و پزشکی	۶۳
مردم شناسی	۶۳
جامعه شناسی	۶۴
همه گیرشناسی	۶۴
بهداشت عمومی	۶۴
روانشناسی سلامت اجتماعی و جایگاه آن در روانشناسی سلامت	۶۴
حوزه روانشناسی سلامت بالینی	۶۷
حوزه روانشناسی سلامت شغلی	۶۷
حوزه روانشناسی سلامت عمومی	۶۷
حوزه روانشناسی سلامت اجتماعی	۶۷
جایگاه روانشناسی سلامت و سلامت اجتماعی در ایران و جهان	۶۸
عنوان تحقیقات روز روان‌شناسی سلامت اجتماعی در دنیا	۶۹
محورها و موضوعات روان‌شناسی سلامت اجتماعی	۶۹
نظریه‌های روان‌شناسی سلامت اجتماعی	۷۱
نظریه‌های پیوستاری	۷۱
نظریه‌های مرحله ای	۷۱
نظریه ناهماهنگی شناختی	۷۲
نظریه‌های رفتار حافظ سلامت	۷۲
مدل باور سلامت	۷۳
نظریه سودمندی مورد انتظار ذهنی	۷۴
نظریه انگیزش حفاظت	۷۴

۷۶.....	نظریه عمل معقولانه
۷۷.....	نظریه مقایسه اجتماعی
۷۷.....	دیدگاه فرامقابله گر
۷۸.....	دیدگاه شباهت
۷۹.....	دیدگاه مقایسه صعودی
۸۰.....	دیدگاه مقایسه نزولی
۸۵.....	فصل چهارم: ابعاد و شاخص‌های سلامت اجتماعی
۸۵.....	شکوفایی اجتماعی
۸۶.....	همبستگی اجتماعی
۸۷.....	انسجام اجتماعی
۸۸.....	پذیرش اجتماعی
۸۹.....	مشارکت اجتماعی
۹۰.....	بررسی و مقایسه وضعیت برخی شاخصهای مهم سلامت اجتماعی در ایران و جهان
۹۰.....	شادی
۹۴.....	کیفیت زندگی
۹۹.....	امید به زندگی
۱۰۰.....	چاقی
۱۰۳.....	دیابت
۱۰۹.....	طلاق
۱۱۶.....	اعتیاد
۱۲۰.....	میزان مرگ و میر جاده ای
۱۲۳.....	بیکاری
۱۲۴.....	سطح سواد
۱۲۷.....	فصل پنجم: شاخص سلامت اجتماعی در ایران (یک مطالعه زمینه یابی)
۱۵۳.....	فصل ششم: ابزارهای اندازه گیری در روانشناسی سلامت و سلامت اجتماعی
۱۵۳.....	پرسشنامه بهزیستی اجتماعی کیز
۱۵۵.....	پرسشنامه سلامت اجتماعی صفاری نیا
۱۵۷.....	فصل هفتم: آینده روانشناسی سلامت اجتماعی
۱۵۷.....	بررسی روند تحولات آتی علم روان‌شناسی سلامت اجتماعی بر اساس مدل STEEP-V

۱۵۹	..... اهمیت رشته در آینده
۱۶۲	..... شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید
۱۶۵	..... ترسیم چشم انداز برای کشور در حوزه سلامت اجتماعی در افق ۱۴۰۴
۱۶۹	..... پیوست
۱۶۹	..... پرسشنامه سلامت اجتماعی صفاری نیا
۱۷۲	..... پرسشنامه بهزیستی اجتماعی کیز
۱۷۵	..... منابع

مقدمه مؤلف

پیشرفت علم، فن آوری و گسترش روز افزون اطلاعات در عصر جدید، از یک سو وضعیت زندگی را بهبود بخشیده و از سوی دیگر تحولات اجتماعی، تغییر سبک زندگی و پیچیدگی‌های زندگی امروزی، سلامتی، بهداشت و آرامش روانی انسان‌ها را تهدید می‌کند و مشکلات جدید و آسیب پذیری انسان‌ها را افزایش می‌دهد.

مفهوم سلامت اجتماعی مفهومی است که در کنار ابعاد جسمی، روانی و معنوی آدمی مورد توجه قرار می‌گیرد و جنبه‌های اجتماعی موثر بر سلامتی فرد را مورد بررسی قرار می‌دهد. این واژه اولین بار در سال (۱۹۷۲) با مفهوم «درجه عملکرد اعضای جامعه» مترادف قلمداد شد و سپس شاخص سلامت اجتماعی شکل گرفت. پس از آن با طرح پرسش‌هایی در ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی سلامت فرد و میزان فعالیت و عملکرد فرد در جامعه براساس این استدلال مطرح شد که سلامت، امری فراتر از بیماری و قابلیت کارکردی فرد است.

محتوای سلامت اجتماعی در ابتدا با تمرکز بر فرد و ارتباط با تعاملات فردی و مشارکت‌های اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت و در تعریف آن زیربنای عینی (دوستان) و ذهنی (کیفیت ارتباط با دوستان) مورد توجه قرار گرفت. سپس مؤلفان نسبت به تعیین و شناسایی مؤلفه‌های آن اقدام کردند و بتدریج این مفهوم گسترش یافت که بسیاری از ابعاد اجتماعی موثر بر سلامت از جمله شاخص‌های توسعه کشورها، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی، رفاه، بیکاری، آسیب‌های اجتماعی و ابعاد اجتماعی موثر در اختلالات روان تنی و... را در بر گرفت.

استفاده از این مفهوم در کشور ما تنها در خلال سالهای اخیر یعنی از سالهای پایانی دهه ۱۳۸۰ مورد توجه قرار گرفت و ابتدا تلاش شد به سبک بومی این مفهوم و مؤلفه‌های مرتبط با آن و همچنین بعضی از نظریات مربوطه مورد بررسی قرار گیرد. اهمیت توسعه این حوزه از علم میان رشته‌ای نه تنها به حل و پیشگیری از معضلات اجتماعی جامعه ما بسیار کمک‌کننده خواهد بود؛ بلکه به توسعه یک حوزه علمی جدید میان رشته‌ای در روان‌شناسی و به ویژه روان‌شناسی اجتماعی و روان‌شناسی سلامت کمک خواهد نمود.

در این کتاب تلاش شده است خواننده با مفهوم، تعاریف و نظریه‌های روان‌شناسی سلامت اجتماعی به عنوان یک حوزه جدید در رشته روان‌شناسی آشنا شود. همچنین با انجام مطالعات زمینه یابی مفاهیم و مؤلفه‌های سلامت اجتماعی از منظر روان‌شناسی معرفی شده است و در پایان تلاش شده اهمیت و مسیر توسعه این رشته در ایران معرفی شود.

بنابراین خواندن این کتاب به پژوهشگران حوزه سلامت اجتماعی، روان شناسان در کلیه حوزه‌ها، پزشکان اجتماعی، روانپزشکان و کارگزاران و برنامه ریزان سلامت توصیه می‌شود. امید است این کتاب مورد توجه علاقه‌مندان قرار گیرد. در پایان لازم می‌دانم از سرکار خانم طیبه محتشمی ویراستار محترم کتاب و آقای میر حسینی مدیر محترم انتشارات آوای نور به واسطه تلاش در انتشار این کتاب تشکر نمایم.

دکتر مجید صفاری‌نیا

دانشیار روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

عضو کمیته سلامت اجتماعی فرهنگستان علوم پزشکی ج.ا.ا.

m.saffarinia@yahoo.com